

Retningslinjer for samarbeid – SRY, faglige råd og Udir

ARTIKKEL | SIST ENDRET: 14.09.2017

Gjeldende fra 2017

Innhold

1. Kort om partssamarbeidet på yrkesfagfeltet

2. Oppnevning

3. Mandater

- 3.1 Mandat for samarbeidsrådet for yrkesopplæring (SRY)
- 3.2 Mandat for faglige råd

4. Generelt om arbeid med endringsforslag

- 4.1 Grunnleggende prinsipper
- 4.2 Dokumentere behovet for endring
- 4.3 Utviklingsredegjørelser

5. Endringer i tilbudsstrukturen

6. Endringer i læreplaner

7. Andre oppgaver

8. Organisering av arbeidet

1. Kort om partssamarbeidet på yrkesfagfeltet

I Norge er fag- og yrkesopplæringen en integrert del av den offentlige grunnopplæringen. Hovedmodellen

er to år i skole og to år i bedrift, men det finnes også mange andre opplæringsmodeller og kombinasjoner av opplæring i skole eller i bedrift. De to læringsarenaene er likeverdige.

Trepartssamarbeidet om fag- og yrkesopplæringen handler om at arbeidslivets organisasjoner og myndighetene sammen skal komme frem til gode løsninger. Organisasjonene kjenner behovet for kompetanse i arbeidslivet, mens myndighetenes representanter kjenner nasjonale mål og vilkår som er satt på politisk og administrativt nivå. Hensikten er at vi sammen skal komme frem til løsninger som på best mulig måte ivaretar både individets, arbeidslivets og samfunnets behov for kompetanse.

Samarbeidsrådet for yrkesopplæring (SRY) og de faglige rådene er rådgivende organ for utdanningsmyndighetene. Retningslinjene er en utdyping av mandatet til rådene.

Retningslinjene beskriver hvordan samarbeidet mellom myndighetene og partene i arbeidslivet på yrkesfagfeltet foregår. I retningslinjene beskrives rutiner for saksgang for saker som behandles både i rådene og i Utdanningsdirektoratet, og hvordan rådenes og sekretariatets arbeid organiseres.

Internasjonale forpliktelser

Norge ratifiserte ILO-konvensjonen¹ av 23.06.1975 nr. 142 om yrkesrettledning og yrkesopplæring² i 1976. Konvensjonen forplikter statene til å utforme og gjennomføre politikk, retningslinjer og tiltak på yrkesveiledning og yrkesopplæring i samarbeid med arbeidstakernes og arbeidsgivernes organisasjoner, og med andre interesserte organisasjoner der dette høver seg. (art. 4 og 5).

I tilknytning til konvensjonen anbefaler ILO-rekommandasjon nr. 150 blant annet representasjon fra arbeidstakernes og arbeidsgivernes organisasjoner «i de organer som er ansvarlig for styringen av offentlige opplæringsinstitusjoner og for tilsynet med deres virksomhet» (art. 69). Dagens lovregulering av styringsordningen i fagopplæringen i Norge bygger i stor grad på dette utgangspunktet.

Norge har også særlig forpliktelser knyttet til urfolks rett til å bevare og videreutvikle sin egen kultur. Dette er nedfelt i ILO-konvensjonen 169 om myndighetenes plikt til å treffe tiltak for å støtte dette arbeidet. I fagopplæringen er denne konvensjonen relevant for doudjifagene og reindriftsfaget.

Nasjonal lovgivning

Samarbeidsrådet for fag- og yrkesopplæring (SRY) og de nasjonale faglige rådene er rådgivende organ for utdanningsmyndighetene. Stortinget sluttet i 2004 seg til at Utdanningsdirektoratet er sekretariat for SRY og de faglige rådene.

Samarbeidsrådet for yrkesopplæring (SRY)

SRY³ skal være et forum for dialog mellom departementet, partene i arbeidslivet, elev- og lærerorganisasjonene og skoleeier. Det er departementet som fastsetter mandat for SRY. Mandatet inneholder en nærmere beskrivelse av SRY sine oppgaver.

De faglige rådene

Det skal også oppnevnes nasjonale faglige råd for fag- og yrkesopplæringen.⁴ I bestemmelsen er det fastsatt at hvert fag eller fagområde som kan ha læretid i bedrift skal være tilknyttet et faglig råd. Det er etablert åtte faglige råd, ett for hvert utdanningsprogram. Utdanningsdirektoratet fastsetter mandat for de faglige rådene etter delegasjon fra Kunnskapsdepartementet. Mandatet pålegger de faglige rådene konkrete oppgaver i utformingen av fag- og yrkesopplæringen.

1) *The International Labour Convention*

2) *ILO-rekommandasjon nr. 150*

3) *Se opplæringsloven § 12-1*

4) *Se opplæringsloven § 12-2*

2. Oppnevning

SRY og de faglige rådene oppnevnes for inntil fire år.

Kunnskapsdepartementet oppnevner SRY, og har vedtatt nytt mandat for SRY for oppnevningsperioden 2017-2021 (se kapittel 3).

Kunnskapsdepartementet har delegert myndigheten til å oppnevne de faglige rådene til Utdanningsdirektoratet. Utdanningsdirektoratet har vedtatt nytt mandat for de faglige rådene for oppnevningsperioden 2017-2021 (se kapittel 3).

Det tas forbehold om at det kan komme endringer i oppnevningsperioden, blant annet som følge av ny tilbudsstruktur. Endringene kan få konsekvenser for mandat og sammensettingen av både faglige råd og SRY.

Kunnskapsdepartementet (Utdanningsdirektoratet ved delegasjon) avgjør etter forslag fra SRY hvilke faglige råd som skal oppnevnes, størrelsen på rådene, hvilke faglige felt det enkelte rådet skal dekke og mandat for oppgavene⁵.

Medlemmene og varamedlemmene i SRY og de faglige rådene oppnevnes etter forslag fra organisasjonene. Medlemmene representerer en organisasjon, og har ansvar for at synspunkt som fremmes er forankret i egen organisasjon. Medlemmene må jobbe aktivt for å innhente kunnskap fra bransjen om endrede kompetansebehov. Hvert medlem har en oppnevnt vararepresentant og medlemmet har ansvar for å ivareta dialogen dem imellom.

Det er plikt til å la seg oppnevne til SRY og til de faglige rådene⁶. Det betyr at den som blir oppnevnt, er pliktig til å ta imot vervet. Personer som foreslås må være forespurrt på forhånd, og deltakelsen må være avklart med arbeidsgiver.

Medlemmene i de faglige rådene skal til sammen dekke hele kompetanseområdet som utdanningsprogrammene består av. Organisasjonene som oppnevnes i rådene bør reflektere størrelsen på lærefagene i utdanningsprogrammene målt i antall lærlinger.

SRY og de faglige rådene skal være sammensatt med minst 40 prosent av begge kjønn i de enkelte rådene⁷.

Rådsmedlemmene kan skiftes ut i løpet av oppnevningsperioden. Organisasjonen som er oppnevnt skal da foreslå et nytt medlem. Sekretariatet kan be organisasjonene foreslå et nytt medlem dersom et medlem gjentakende ganger ikke deltar i rådets arbeid.

5) *Se opplæringsloven § 12-2*

6) *Se opplæringsloven § 12-7.*

7) *Se lov om likestilling mellom kjønnene § 13*

3. Mandater

Mandatene under gjelder for oppnevningsperioden 2017-2021. Mandatene redegjør for rådenes oppgaver.

3.1 Mandat for samarbeidsrådet for yrkesopplæring (SRY)

Samarbeidsrådet for yrkesopplæring (SRY) er oppnevnt av Kunnskapsdepartementet i henhold til § 12-1 i opplæringsloven og skal gi departementet råd og ta initiativ for å fremme fag- og yrkesopplæringen. SRY skal ha et overordnet ansvar og strategisk perspektiv, som bygger på relevant arbeidslivskompetanse. SRY skal være et forum for dialog mellom departementet, partene i arbeidslivet, elev- og lærerorganisasjonene og skoleeier.

Det er departementet som fastsetter mandat for SRY. Mandatet inneholder en nærmere beskrivelse av SRY sine oppgaver. Det tas forbehold om at det kan komme endringer i oppnevningsperioden, blant annet som

følge av ny tilbudsstruktur. Endringene kan få konsekvenser for mandat og sammensettingen av SRY.

Norge ratifiserte ILO-konvensjonen av 23.06.1975 nr. 142 om yrkesrettledning og yrkesopplæring i 1976. Konvensjonen forplikter statene til å utforme og gjennomføre politikk, retningslinjer og tiltak på yrkesveiledning og yrkesopplæring i samarbeid med arbeidstakernes og arbeidsgivernes organisasjoner, og med andre interesserte organisasjoner der dette høver seg. Norge har også særlig forpliktelser knyttet til urfolks rett til å bevare og videreutvikle sin egen kultur. Dette er nedfelt i ILO-konvensjonen 169 om myndighetenes plikt til å treffe tiltak for å støtte dette arbeidet. I fagopplæringen er denne konvensjonen relevant for doudjifagene og reindriftsfaget.

SRY skal

- Arbeide for å fremme yrkesfagenes status i arbeidslivet, og bedre tilgangen på læreplasser
- Bidra til å utvikle fag- og yrkesopplæringen, inkludert karriereveiledning, slik at den ivaretar den enkeltes, virksomhetenes og samfunnets behov for kompetanse
- Bidra til samarbeid mellom aktuelle aktører for fag- og yrkesopplæringen nasjonalt, regionalt og lokalt, samt mellom bransjer og sektorer
- Gi råd om fag- og yrkesopplæringens rolle i den samlede utdannings- og kompetansepolitikken
- Ta initiativ til forskning og innovasjon i fag- og yrkesopplæringen
- Gi råd om antall faglige råd og rådenes arbeidsområde og sammensetning
- Ha en aktiv rolle i det internasjonale samarbeidet for å utvikle fag- og yrkesopplæringen

Sammensetting

SRY skal ha 14 medlemmer og være sammensatt av personlig oppnevnte representanter fra arbeidstakerorganisasjonene (herunder lærerorganisasjoner), arbeidsgiverorganisasjonene, nasjonale og regionale utdanningsmyndigheter og elever/lærlinger. Hvert medlem er oppnevnt for fire år av gangen og skal ha en personlig vararepresentant. Arbeidsgiver- og arbeidstakerrepresentantene skal til sammen utgjøre flertallet i organet. Samarbeidsrådet konstituerer seg selv.

Forholdet mellom SRY og de faglige rådene

Det avholdes fellesmøter mellom SRY og tre representanter fra hvert av de faglige rådene etter behov. Hensikten er å ivareta dialog mellom de faglige rådene og SRY om overordnede utfordringer. De faglige rådene skal samarbeide med SRY i saker som er overordnede.

Delegering av oppgaver og etablering av arbeidsgrupper

SRY kan etablere egne arbeidsgrupper, og foreslå for Kunnskapsdepartementet og/eller Utdanningsdirektoratet at det opprettes arbeidsgrupper eller utvalg. Organisasjonene betjener disse arbeidsgruppene selv, men kan søke sekretariatet om bistand.

Sekretariat

Utdanningsdirektoratet skal i samarbeid med ledelsen i SRY forberede saker til rådet, og ha ansvar for de praktiske oppgavene i forbindelse med SRYs arbeid. Kunnskapsdepartementet deltar sammen med ledelsen i SRY og Utdanningsdirektoratet i forberedelser til møtene.

3.2 Mandat for faglige råd

Formål

De faglige rådene er rådgivende organ for statlige utdanningsmyndigheter. De skal fremme behov og synspunkter fra arbeidslivet ovenfor myndighetene. De faglige rådene skal ha innflytelse på hele opplæringsløpet.

Arbeidslivets kontinuerlige fornyelse gir det offentlige fagopplæringssystemet en utfordring i å holde tritt med endringene. Samfunnet er avhengig av opplæringstilbud som er attraktive både for elever og bedrifter. Et sterkt partssamarbeid er avgjørende for å sikre at opplæringstilbudene endres i takt med kompetansebehov i arbeidslivet.

Partssamarbeidet i fagopplæringen er forankret i nasjonal lovgivning og internasjonale forpliktelser. Samarbeidet skjer gjennom ulike konstellasjoner på ulike forvaltningsnivå. Organisasjonene kjenner behovet for kompetanse i arbeidslivet, mens myndighetene kjenner nasjonale mål og vilkår som er satt på politisk og administrativt nivå. Hensikten er at vi sammen skal komme frem til løsninger som på best mulig måte ivaretar individets, arbeidslivets og samfunnets behov for kompetanse.

Hvert fag eller fagområde som har læretid i bedrift, samt yrkeskompetansefag, skal være knyttet til et faglig råd. Rådene bidrar til å utvikle fag- og yrkesopplæringen innen de respektive fag og tilgrensende fagområder.

Gjennom samarbeid med myndighetene får de faglige rådene innsyn i ulike hensyn og prosesser som myndighetene er satt til å ivareta. De faglige rådene er bindeledd mellom myndighetene og organisasjonene, og skal sikre at informasjonsflyt og kompetanseoverføring går begge veier. Rådene skal samarbeide seg imellom i saker som berører flere råd, og med SRY i saker som er overordnede.

Oppgaver

De faglige rådene skal identifisere behov i arbeidslivet for kvalifiserte fagarbeidere, og foreslå løsninger som kan bidra til å heve kvaliteten på opplæringen og inntaket av lærlinger.

De faglige rådene har et særskilt ansvar for å fremme forslag⁸ til endringer i læreplaner og tilbudsstruktur på Vg1, Vg2, og Vg3.

Faglig råd skal ha avgjørende innflytelse på det faglige innholdet i læreplaner på Vg3. Dette innebærer at myndighetene skal legge til rette for å iverksette forslag til endringer i læreplaner på Vg3 dersom de ikke er i strid med opplæringslov eller forskrift, de ikke har større økonomiske konsekvenser og ikke har

vesentlige konsekvenser for innhold eller struktur på Vg1 og Vg2. Myndighetene skal legge særlig stor vekt på de faglige råds forslag til endringer i tilbudsstrukturen på Vg3.

Beslutningsmyndigheten ligger hos Utdanningsdirektoratet og Kunnskapsdepartementet.

En gang i løpet av oppnevningsperioden skal faglige råd utarbeide en redegjørelse for den faglige utviklingen og om endringer i bransjen som får betydning for utdanningstilbudet. Arbeidet skal baseres på bransjekunnskap, tilgjengelig forskning, analyser og prognoser.

I tillegg har faglige råd ansvar for å foreslå sakkyndige til NOKUTs arbeid med godkjenning av utenlandsk utdanning, samt foreslå medlemmer til læreplangrupper og nasjonale klagenemder.

Sammensetning, oppnevning og organisering

De faglige rådene oppnevnes for inntil fire år av gangen.

De faglige rådene skal være sammensatt av like mange representanter fra arbeidstaker og arbeidsgiver. Skoleeier skal være representert i rådene. Pedagogisk personell og elever skal også være representert i rådene.

I forståelse med faglige råd, kan rådene suppleres med andre organisasjoner i de tilfeller nødvendig kompetanse ikke kan hentes fra partene i arbeidslivet. Observatører fra statlige myndigheter tilknyttet det enkelte faglige råd kan oppnevnes ved behov. Statlige utdanningsmyndigheter er ikke representert.

I samarbeid med Utdanningsdirektoratet kan de faglige rådene ved behov trekke inn ytterligere spisskompetanse. Organisasjonene må selv dekke tapt arbeidsfortjeneste for eventuelle arbeidsgrupper. Utdanningsdirektoratet dekker utgifter til reise og opphold.

De faglige rådene konstituerer seg selv.

Utdanningsdirektoratet er sekretariat for de faglige rådene.

8) Forslagene skal være i tråd med retningslinjene for samarbeidet mellom SRY, faglige råd og Utdanningsdirektoratet og gjeldende retningslinjer for utvikling av læreplaner og endringer i tilbudsstruktur.

4. Generelt om arbeid med endringsforslag

4.1 Grunnleggende prinsipper

Hvert fag eller fagområde som har læretid i bedrift, samt yrkeskompetansefag, skal være knyttet til et faglig råd. Partene i arbeidslivet skal gjennom de faglige rådene ha innflytelse på hele opplæringsløpet.

Mandatet til SRY innebærer at rådet skal ha et strategisk perspektiv. SRY kan foreslå endringer innenfor alle områder som omfatter fag- og yrkesopplæringen, men rådets ansvar relaterer seg til overordnede og tverrgående problemstillinger.

Mandatet til faglig råd gir faglige råd et særlig ansvar for å fremme endringer i tilbudsstruktur og læreplaner, men rådene kan foreslå endringer innenfor alle områder som omfatter fag- og yrkesopplæringen. Endringsforslag fra rådene kan fremmes når som helst, uavhengig av tidspunkt i oppnevningsperioden.

Mandatet fastslår at de faglige rådene skal ha avgjørende innflytelse på det faglige innholdet i læreplaner på Vg3. Dette innebærer at myndighetene skal legge til rette for å iverksette forslag til endringer i læreplaner på Vg3 dersom de ikke er i strid med opplæringslov eller forskrift, de ikke har større økonomiske konsekvenser og ikke har vesentlige konsekvenser for innhold eller struktur på Vg1 og Vg2. Myndighetene skal legge særlig stor vekt på de faglige råds forslag til endringer i tilbudsstrukturen på Vg3.

De faglige rådene kan i forslag på Vg3 være involvert i hele saksforberedelsen som leder frem til vedtak i Utdanningsdirektoratet eller til anbefaling til Kunnskapsdepartementet. Dette beskriver vi nærmere i kapittel 5 og 6.

For fag som gir yrkeskompetanse etter tre år i skole og for avviksfagene som gjennomfører tredje år i skole må også skoleeiers mulighet til å gi opplæring i læreplanen vektas høyt.

Krav om utredning og høring

Både læreplaner og tilbudsstruktur har forskriftstatus. Ved endringer er det derfor krav om at forslagene er godt utredet, og at aktuelle instanser har fått mulighet til å uttale seg i form av en høring, jf. forvaltningsloven § 37 og utredningsinstruksen.

Utdanningsdirektoratet har ansvaret for å utarbeide et beslutningsgrunnlag, og må påse at utredningsinstruksen blir fulgt. Utredningen skal være så omfattende og grundig som nødvendig. I de enkelte tilfeller vil det være en vurdering om hvorvidt endringsforslaget reiser viktige prinsipielle spørsmål, hvor vesentlige tiltakets virkninger forventes å bli og den tiden som står til rådighet.

Det aktuelle faglige rådet knyttet til det eller de utdanningsprogrammene som endringsforslaget omhandler, rådgir Utdanningsdirektoratet direkte i prosessen. Saker av mer overordnet og prinsipiell karakter skal forelegges SRY. Myndighetene skal rådføre rådene i utredningsarbeidet, det vil si før

endringsforslag sendes på høring og vedtas.

Ved endringer i lov og forskrift blir forslag sendt på offentlig høring, slik at alle berørte parter får anledning til å uttale seg, og blir gjort oppmerksomme på at det kan komme en endring. Høringen skal normalt vare i tre måneder, og ikke mindre enn seks uker.

Beslutninger

Tilbudsstruktur og læreplaner fastsettes av sentrale myndigheter, også for den delen av opplæringen som foregår i bedrift eller virksomhet.

Utdanningsdirektoratet har delegert myndighet til å fastsette læreplanene i programfagene i yrkesfaglige utdanningsprogram. For læreplanene i fellesfagene og for endringer i tilbudsstruktur, er Utdanningsdirektoratet saksforberedende organ, mens endringene fastsettes av Kunnskapsdepartementet.

Saker som omhandler lov og forskrift, saker som bryter med eksisterende rammer og prinsipper, eller som på en annen måte har en politisk karakter, vil sendes til Kunnskapsdepartementet for behandling. For saker som må forelegges Stortinget må det påregnes noe mer forarbeid og lengre saksbehandlingstid.

Dersom det oppstår uenighet mellom direktorat og faglig råd i spørsmål som angår læreplaner, skal saken legges frem for Kunnskapsdepartementet. I spørsmål om tilbudsstruktur blir Kunnskapsdepartementet involvert i alle saker ettersom de fastsetter endringene. En eventuell uenighet skal fremkomme av saksgrunnlaget.

4.2 Dokumentere behovet for endring

Rådene skal formulere endringsforslag skriftlig. Utdanningsdirektoratet og partene i arbeidslivet har ansvar for at nødvendig informasjon er tilgjengelig.

Punktene vi lister under er i henhold til utredningsinstruksen, og beskriver hva slags informasjon Utdanningsdirektoratet etterspør for å behandle endringsforslag i læreplaner og tilbudsstruktur. Punktene kan også være relevante for andre typer forslag.

Hvert punkt bør belyses så godt som mulig, men det vil avhenge av sakens omfang og kompleksitet hvor mye informasjon som er nødvendig.

I en utredning må myndighetene belyse hvilke konsekvenser endringen har for arbeidslivet og bedrifter, for skoleeier/fylkeskommunene og for elevene og lærlingene.

Dokumentasjonen skal bygge på bransjekunnskap, tilgjengelig forskning, analyser og prognoser.

Eksempler på informasjon som etterspørres

- **Hvem foreslår endringen?** Hvem er det som søker om endringen og er det flere aktører som

stiller seg bak forslaget? Har forslaget støtte fra både arbeidsgiver- og arbeidstakersiden? Har forslaget støtte fra andre aktører som skoleeier og pedagogisk personell? Hva er problemet, og hva vil vi oppnå? En beskrivelse av problemstillingene og refleksjoner rundt årsaker til hvorfor det er slik. For eksempel: ny teknologi, nye arbeidsmetoder, relevans i arbeidslivet etc.

- **Hvilke tiltak er relevante?** Beskriv hvilke løsninger som har vært vurdert.
- **Hvilket tiltak anbefales, og hvorfor?** Her beskrives forslaget, det vil si, hva som er den foreslåtte løsningen. Modeller eller figurer som illustrerer endringen kan være særlig nyttige for endringer i tilbudsstruktur.
- **Er det noen konsekvenser for andre deler av opplæringsløpet (innhold eller struktur)?** Dersom endringen har konsekvenser for struktur eller innhold i andre deler av opplæringsløpet må det beskrives. Det kan også være relevant å si noe om det er grenseflater mot andre fagområder eller lærefag.
- **Hvem blir berørt av endringene, og hvordan?** Hva er de positive og negative virkningene av tiltakene, og hvem blir berørt? Avhengig av type forslag kan det handle om antall elever/lærlinger eller antall fagarbeidere og bedrifter som knyttes til dette fagområdet. Hvordan blir skoleeier berørt? Er det noen konsekvenser for skoleeiers mulighet til å tilby alternativt Vg3 i skole for elever som ikke får lære plass?
- **Hva er forutsetningene for en vellykket implementering?** Hvilke mulige konsekvenser eller utfordringer er det for fylkeskommunen/skoleeier, for eksempel knyttet til lærerkompetanse, utstyr eller mulighet for å gi opplæring? Er det noen regionale forskjeller i hvor tilbudet vil kunne gis?

4.3 Utviklingsredegjørelser

Én gang i løpet av oppnevningssperioden skal de faglige rådene levere en utviklingsredegjørelse. Det er en rapport som redegjør for den faglige utviklingen og om endringer i bransjene som får betydning for utdanningstilbudet.

Utdanningsdirektoratet uformer bestillingen til de faglige rådene og setter en frist for arbeidet. Bestillingen vil også inneholde beskrivelse av aktuelle tema og spørsmål som myndighetene særlig ønsker at de faglige rådene svarer på.

5. Endringer i tilbudsstrukturen

Gjeldende tilbudsstruktur for fag- og yrkesopplæringen publiseres i rundskriv, gjeldende rundskriv heter Udir-1-2017, vedlegg 2⁹.

Tilbudsstrukturen for yrkesfagene er alle de ulike utdanningsprogrammene, Vg2-tilbud, lærefag og yrkeskompetansefag som blir tilbudt elevene som velger fag- og yrkesopplæring.

De faglige rådene skal ta stilling til tilbudsstrukturen fastsatt på nasjonalt nivå, samt følge aktuelle utprøvinger og forsøk.

Endringsforslag i tilbudsstrukturen kan komme fra faglige råd, men også fra enkeltorganisasjoner, fylkeskommuner, opplæringskontor og andre. Myndighetene kan også foreslå endringer i tilbudsstrukturen.

Mulig grunnlag for å gjøre endringer

Tabellen under viser eksempler på hva som bør ligge til grunn for å gjøre ulike typer endringer i tilbudsstrukturen. Avhengig av type sak vil argumenter og grunnlag variere. Tabellen er derfor ikke uttømmende, og vil kunne endres over tid.

Type endringsforslag	Mulig grunnlag for å gjøre endringer
Diverse	
Navneendring	<ul style="list-style-type: none">• Et nytt navn oppleves som mer korrekt, er mer dekkende eller gir mer mening.• Bakgrunnen kan f.eks. være ny teknologi eller innovasjon på området.• Vil kunne styrke rekrutteringen til faget.
Kryssløp	<ul style="list-style-type: none">• Ser en faglig fordel av å rekruttere elever fra andre fagområder.• Det er tilstrekkelig med felleskomponenter mellom læreplanene til at elevene har forutsetninger for å følge opplæringen i det Vg2-løpet eller lærefaget/yrkeskompetansefag han eller hun er tatt inn på.
Endre opplæringsmodell (eks. 2+2, 1+3)	<ul style="list-style-type: none">• En annen opplæringsmodell vil tilfredsstille kompetansebehovet på en bedre måte.• Større deler av opplæringen bør skje på skolen/i bedrift fordi det er vanskelig å gi en faglig forsvarlig opplæring i gjeldende modell.• Opplæringsmodell må ha rammer som er gjennomførbare for skoleeier.
Flytting av fag/fagområder	<ul style="list-style-type: none">• Innholdet i opplæringen har endret seg slik at fagområdet har en sterkere tilhørighet med andre utdanningsprogram/Vg2-løp.• En flytting gir elevene økt læringsutbytte/bedre faglig progresjon.• Statistikk på eksisterende kryssløp viser at majoriteten av elevene kommer fra et annet utdanningsprogram/Vg2-løp.

Vg1	
Endringer på Vg1 (Splitting, flytting av fagområder, nye utdanningsprogram)	<ul style="list-style-type: none"> • Gir elevene bedre forutsetning for faglig progresjon til Vg2-løpene. • Gir større grad av felleselementer mellom fagene som gir bedre muligheter til en yrkesrettet opplæring. • Bidrar til et likeverdig opplæringstilbud i hele landet.
Vg2	
Nye Vg2-løp	<ul style="list-style-type: none"> • Nytt/nye lærefag eller yrkeskompetansefag gir behov for nytt Vg2-løp. • Eksisterende Vg2 gir ikke elevene en riktig faglig progresjon til Vg3. • Gir et stort nok elevgrunnlag for at det opprettes tilbud.
Sammenslåing av Vg2	<ul style="list-style-type: none"> • Endrede kompetansebehov, f.eks. at utviklingen innen fagområdene tilsier økt behov for breddekompetanse. • Gir et stort nok elevgrunnlag for at det opprettes tilbud (flere steder).
Oppsplitting av Vg2	<ul style="list-style-type: none"> • Utviklingen innen fagområdet tilsier økt behov for spesialisering. • Innholdet i læreplanene er så omfattende at oppsplitting gir en mer faglig forsvarlig opplæring. • Gir en større grad av felleselementer i fagene som gir bedre muligheter for en yrkesrettet opplæring. • Gir likevel et stort nok elevgrunnlag for at det opprettes tilbud.
Vg3	
Nytt lærefag	<ul style="list-style-type: none"> • Et dokumentert behov for kompetansen, med anslag over antall læreplasser og behovet for faglærte i de kommende årene. Dette uttrykkes gjerne i form av intensjonsavtaler med aktuelle bedrifter. • Tilfredsstillende riktig nivå for et lærefag (EQF-nivå 4). • Det skal være mulig å utøve yrket etter avlagt fag- eller svennebrev, dvs. at kompetansen er anerkjent i arbeidslivet. • Vesentlige deler av opplæringen overlapper ikke med beslektede tilbud.
Slå sammen lærefag	<ul style="list-style-type: none"> • Vesentlige deler av opplæringen overlapper med andre lærefag.

	<ul style="list-style-type: none"> • Endrede kompetansebehov, f.eks. at utviklingen innen fagområdene tilsier økt behov for breddekompetanse.
Oppsplitting av lærefag	<ul style="list-style-type: none"> • Oppsplitting gir økt læringsutbytte. • Det er behov for mer spesialisering i faget. • Krav til en viss breddekompetanse opprettholdes.
Nedleggelse av lærefag	<ul style="list-style-type: none"> • Det er ikke avlagt fagprøver og har ikke vært søkere til læreplass flere år på rad. • Behovet for kompetansen i arbeidslivet er der ikke lengre eller er svært begrenset. • Bedrifter etterspør heller andre beslektede fagbrev eller annen kompetanse. • Bakgrunnen kan f.eks. være at produksjonen har endret seg, at teknologien har endret seg eller at arbeidsdelingen i bedriften har endret seg. • Verneverdige fag har særegne forhold som vil gi andre kriterier, særlig hensyn knyttet til kulturarv.

Saksgang for endringer i tilbudsstrukturen

For endringer i tilbudsstrukturen er Utdanningsdirektoratet saksforberedende organ og endringene vedtas i Kunnskapsdepartementet.

Forslag om en endring kan komme fra faglig råd, men forslag kan også fremmes fra enkeltorganisasjoner, fylkeskommuner, opplæringskontor eller andre. Myndighetene kan også fremme forslag til endring. Det betyr at saken ikke nødvendigvis er forankret både hos arbeidsgiver- og arbeidstakerorganisasjonene når den foreligger.

Utdanningsdirektoratet involverer faglig råd i saksbehandlingen av endringsforslag i tilbudsstrukturen. De relevante rådene blir bedt om å uttale seg i form av en begrunnet tilråding og med relevant tilleggsinformasjon til saken.

Dersom det er uenigheter mellom faglige råd og Utdanningsdirektoratet i saksforberedelsen, skal dette fremgå i oversendelsen av anbefalingen til Kunnskapsdepartementet.

Spesielt for endringer i tilbudsstrukturen på Vg3

Myndighetene skal legge særlig stor vekt på forslag fra de faglige rådene om endringer på Vg3. For endringer på Vg3 skal også de faglige rådene kunne delta i flere deler av saksforberedelsen.

Det betyr at faglig råd skal involveres i

a) Utformingen av en anbefaling til Kunnskapsdepartementet

Rådene vurderer selv fra sak til sak i hvor stor grad de ser det hensiktsmessig å involveres i

b) Utformingen av høringstekster

c) Oppsummeringen av høringen og utforming av endelig anbefaling til Kunnskapsdepartementet

Forslag om endret tilbudsstruktur varierer ofte svært mye i karakter, omfang og kompleksitet. Det er derfor vanskelig å beskrive konkret hvordan en saksgang vil være i alle tilfeller, men vi har med punktene over noen grunnleggende prinsipper for tidspunkt i prosessen hvor de faglige rådene skal involveres. I illustrasjonen under er dette markert med a, b og c tilsvarende punktene over.

Slik er saksgangen (Vg3)

1. Udir mottar endringsforslag
2. Udir gir en første vurdering om det foreligger nok informasjon. Faglig råd gir en anbefaling
3. Udir saksbehandler forslaget og utformer i samarbeid med faglig råd en anbefaling til KD (*a*)
4. KD beslutter om forslaget skal sendes på høring
5. Udir og faglig råd sender forslaget på høring (*b*)
6. Udir og faglig råd oppsummerer høringen. Sender anbefaling til KD (*c*)
7. KD fastsetter endringen
8. Implementering. Udir og faglig råd informerer om endringen

9) <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/lareplanverket/fag-og-timefordeling/>

6. Endringer i læreplaner

Læreplaner for fag har forskriftstatus og inneholder forpliktende kompetansemål som beskriver nasjonale forventninger til hva eleven skal mestre i fagene.

Læreplaner for fag inneholder beskrivelser av formål og hovedområder, omtaler av grunnleggende ferdigheter, kompetansemål og bestemmelser for sluttvurdering i faget. For å synliggjøre sammenheng, helhet og progresjon i grunnopplæringen er læreplaner for fag gjennomgående for grunnskolen og videregående opplæring der det er mulig.

Målformuleringene i læreplanen skal være egnet som grunnlag for dialog mellom alle aktørene som er involvert i opplæringen.

Gjeldende styringsdokumenter skal legges til grunn når læreplaner for fag utformes eller revideres. Det er

blant annet meldinger og innstillinger til Stortinget, samt lover og forskrifter som omtaler læreplaner.

Generelt om læreplanprosesser

Partene i arbeidslivet skal gjennom de faglige rådene ha innflytelse på hele opplæringen i faget. I tråd med mandatet skal de faglige rådene ha avgjørende innflytelse på det faglige innholdet i læreplaner på Vg3.

Endringsforslag i læreplanene kan komme fra faglige råd, men også fra enkeltorganisasjoner, fylkeskommuner, opplæringskontor og andre. Myndighetene kan også foreslå endringer i læreplanene.

Gjennom de faglige rådene skal partene på ethvert tidspunkt i læreplanprosessen kunne gi råd og innspill.

- Faglige råd skal foreslå endringer i læreplaner. Behovet for endring skal begrunnes
- Utdanningsdirektoratet skal starte arbeidet når behovet for endringen er godt dokumentert
- Utdanningsdirektoratet har det formelle ansvaret for fastsetting av læreplanene

Faglig råd skal foreslå medlemmer til læreplangrupper. Utnevningen gjøres av Utdanningsdirektoratet. Boks A sier mer om arbeidet i en læreplangruppe.

En læreplangruppe skal samlet sett inneha følgende kompetanse:

- Faglig oppdatert i gjeldende fag
- Fremtidsrettet og oppdatert på nye trender, også internasjonalt Læreplankompetanse

Medlemmene i en læreplangruppe arbeider på oppdrag av Utdanningsdirektoratet. Dette innebærer at læreplangruppene må jobbe etter:

- Gjeldende styringsdokumenter, som meldinger og innstillinger til Stortinget, samt lover og forskrifter som omtaler læreplaner
- Føringer gitt i arbeidsavtalen med Utdanningsdirektoratet
- Retningslinjer for læreplanutvikling
- Rammeverket for grunnleggende ferdigheter
- Kvalifikasjonsbeskrivelsene i det nasjonale kvalifikasjonsrammeverket (NKR)

A. Arbeidet i en læreplangruppe

Boks B gir en oversikt over de ulike fasene i en læreplanprosess. De faglige rådene skal bidra til beslutningsprosessen i hele rekken av handlinger som fører frem til vedtak.

1. Identifisere/definere problemet

Ulike aktører i bransjene identifiserer et behov for å gjøre endringer i en læreplan. Behovet meldes til faglig råd som vurderer hvordan de ønsker å ta innspillet videre. Faglig råd fremmer forslag til Utdanningsdirektoratet som vurderer forslaget. I noen tilfeller ber Utdanningsdirektoratet om mer informasjon. I tilfeller hvor aktører henvender seg direkte til Utdanningsdirektoratet, skal faglig råd rådføres før det settes i gang en endringsprosess.

2. Innhente informasjon

Innhenting av informasjon foretas først av forslagsstiller. Forslag om endring skal tilfredsstillende dokumentasjonskrav som beskrevet i kapittel 4. Videre i prosessen er det læreplangruppene som er hovedaktør for informasjonsinnhenting.

3. Vurdere alternativer

Arbeidet i læreplangruppene handler i stor grad om å vurdere ulike alternativer. Når læreplangruppen har levert sitt endelige forslag vil Utdanningsdirektoratet og faglig råd forberede og oppsummere en offentlig høring.

4. Fatte beslutning

Læreplaner fastsettes av Utdanningsdirektoratet. Før fastsetting av læreplanen blir dokumentet behandlet i faglig råd.

5. Ny praksis

Faglig råd skal bidra til implementering av ny læreplan gjennom sitt nettverk.

B. Fasene i en læreplanprosess

Spesielt om utvikling av og endringer i læreplaner på Vg3

I arbeidet med utvikling av nye læreplaner og i arbeidet med revidering av læreplaner på Vg3 skal de faglige rådene ha avgjørende innflytelse på det faglige innholdet.

I følge mandatet innebærer dette at myndighetene skal legge til rette for å iverksette forslag til endringer i læreplaner på Vg3 dersom de ikke er i strid med opplæringslov eller forskrift, de ikke har større økonomiske konsekvenser og ikke har vesentlige konsekvenser for innhold eller struktur på Vg1 og Vg2.

For fag som gir yrkeskompetanse etter 3 år i skole og for avviksfagene som gjennomfører tredje år i skole må også skoleeiers mulighet til å gi opplæring i læreplanen vekt høyt.

For å sikre at innholdet i opplæringen tilfredsstillende arbeidslivets behov for kompetanse skal de faglige

rådene kunne bidra i følgende prosesser (punktene a-h):

a) Faglig råd og utdanningsdirektoratet skal sammen sette opp en plan for arbeidet med læreplaner etter at forslag om utvikling eller revidering er levert

b) Faglig råd skal foreslå representanter til læreplangrupper

Vi forutsetter at faglig råd foreslår representanter som kan delta i prosessen avhengig av hvilke(t) fag som utvikles eller revideres. De faglige rådene vurderer selv i hvor stor grad de ser det hensiktsmessig å delta i følgende faser av prosessen:

c) Faglig råd kan delta i oppstartsmøte i læreplangruppen

d) Faglig råd kan uttale seg om alle læreplanutkastene utarbeidet av læreplangruppen

e) Faglig råd kan bidra til å utforme høringsutkastet og hørings spørsmål

f) Faglig råd kan bidra i oppsummeringen av høringer og utarbeidelse av den endelige læreplanen

g) Faglig råd kan delta på møte med Utdanningsdirektoratet når læreplanen fastsettes

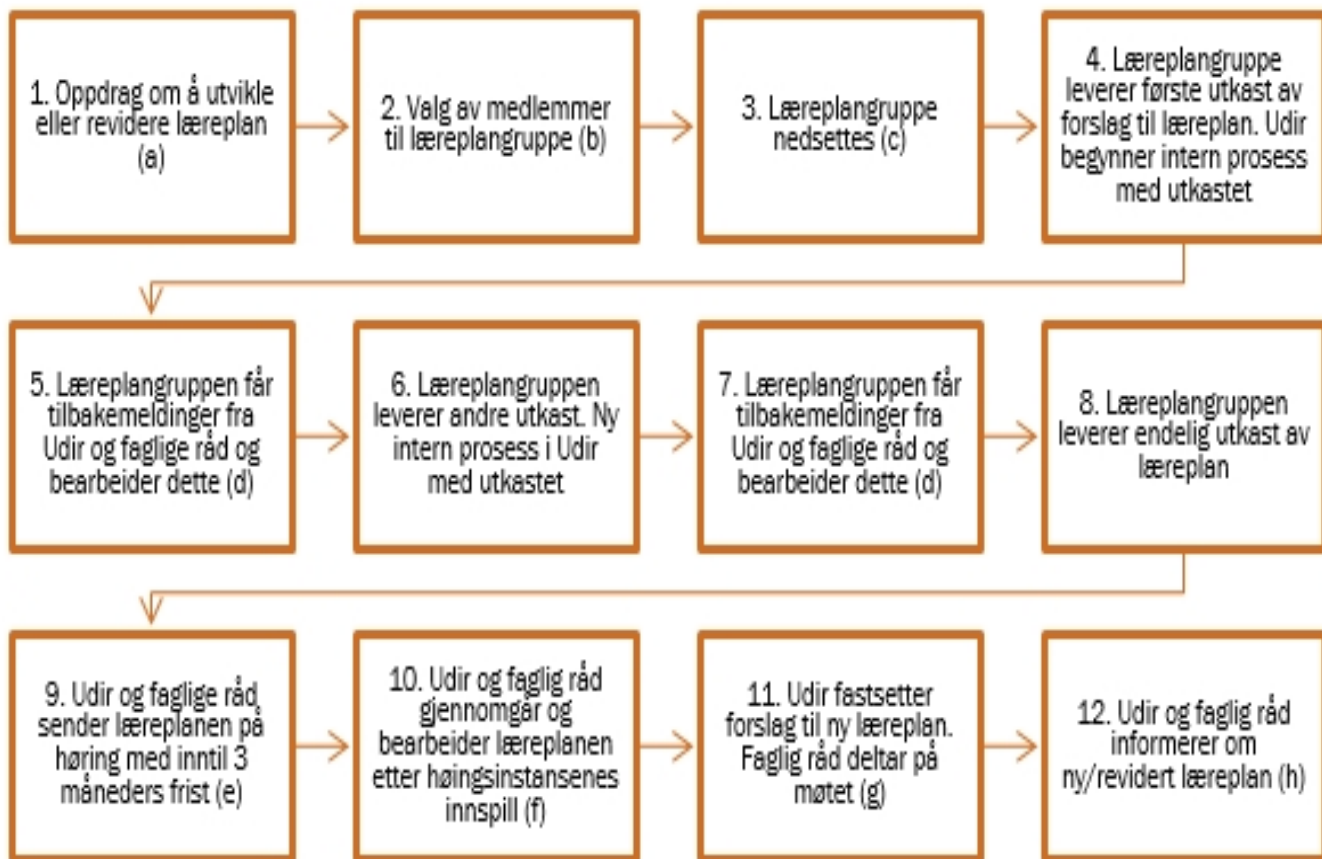
h) Faglig råd kan bidra til implementering av ny læreplan gjennom sitt nettverk

Slik er læreplanprosessen - fra forslag om ny læreplan eller revidering foreligger til den tas i bruk, og de faglige rådenes bidrag i prosessen. Bokstavene a til h henviser til listen over, og viser faglig råds mulighet for involvering i prosessen.

1. Oppdrag om å utvikle eller revidere læreplan (a)
2. Valg av medlemmer til læreplangruppe (b)
3. Læreplangruppe nedsettes (c)
4. Læreplangruppe leverer første utkast av forslag til læreplan. Udir begynner intern prosess med utkastet
5. Læreplangruppen får tilbakemeldinger fra Udir og faglige råd og bearbeider dette (d)
6. Læreplangruppen leverer andre utkast. Ny intern prosess i Udir med utkastet
7. Læreplangruppen får tilbakemeldinger fra Udir og faglige råd og bearbeider dette (d)
8. Læreplangruppen leverer endelig utkast av læreplan
9. Udir og faglige råd sender læreplanen på høring med inntil 3 måneders frist (e)
10. Udir og faglig råd gjennomgår og bearbeider læreplanen etter høingsinstansenes innspill (f)

11. Udir fastsetter forslag til ny læreplan. Faglig råd deltar på møtet (g)

12. Udir og faglig råd informerer om ny/revidert læreplan (h)

Spesielt om læreplaner på Vg1 og Vg2

Partene i arbeidslivet skal gjennom de faglige rådene ha innflytelse på hele opplæringen i faget. Opplæringen på Vg1 og Vg2 foregår først og fremst på skolen.

Ut over at fagene skal ha relevans for arbeidslivets kompetansebehov og at opplæringen gir et godt grunnlag for fullføring, vil skoleeiers mulighet til å tilby opplæring i nye læreplaner på Vg1 eller Vg2 være viktig for Utdanningsdirektoratets beslutning. Dette gjelder også de fagene som gir yrkeskompetanse etter tre år i skole og avviksfagene som gjennomfører tredje år i skole.

7. Andre oppgaver

Foreslå medlemmer til klagenemnder

Når det skal oppnevnes klagenemnder for fag- og svenneprøver, skal det faglige rådet som representerer det aktuelle faget gi en innstilling, jf. opplæringsloven §12-6.

Klager på fag- og svenneprøver kommer med ujevne mellomrom og Utdanningsdirektoratet har ansvar for at klagen behandles innen gitte frister, jf. forvaltningsloven § 11a. For en raskest mulig behandlingstid i klagesaker, anbefaler vi at rådet behandler sin innstilling per epost. Dersom det ikke er mottatt forslag til representanter innen den avtalte fristen, har Utdanningsdirektoratet anledning til å innhente kandidater til klagenemnder.

Søknader om forsøk

Opplæringsloven § 1-4 gir departementet mulighet til å innvilge forsøk. Kunnskapsdepartementet har delegert myndigheten for å vurdere søknader om forsøk til Utdanningsdirektoratet.

Forsøk er ofte lokalt initierte og igangsettes for å legge til rette for skoleutvikling og/eller gi kommuner og fylkeskommuner mulighet til å prøve ut nye pedagogiske og organisatoriske løsninger. Forsøk er tidsavgrensede, og på bakgrunn av erfaringene som gjøres kan det bli aktuelt å endre regelverket.

Utdanningsdirektoratet innhenter en rådgivende uttalelse fra relevante faglige råd i saksbehandlingen av forsøkssøknader.

Foreslå sakkyndige til NOKUTs godkjenningsordning

Faglig råd skal foreslå sakkyndige til godkjenningsordningen for utenlandsk fag- og yrkesopplæring. Dette arbeidet skal følge de rammer og prosedyrer som NOKUT har utarbeidet.

8. Organisering av arbeidet

Rådsmøtene, både i SRY og i faglige råd, skal sikre et velfungerende partssamarbeid, og utgjøre et møtepunkt for dialog mellom rådene og myndighetene.

Arbeidet i rådene er i hovedsak basert på formelle møter. Representantene i rådene skal møte forberedt og ha klargjort sine respektive standpunkt. Sekretariatet skal være forberedt og ha sikret at rådsmedlemmene har tilgang på tilgjengelig informasjon.

Rådenes arbeidsform

Rådene skal møtes i fire dagsmøter i året. Rådene kan søke om å avlegge flere rådsmøter ved behov.

Rådene kan søke om å gjennomføre et fylkesbesøk i året. Hensikten med fylkesbesøk er dialog mellom rådene og fylkeskommunene om utfordringer i utdanningsprogrammet.

De faglige rådene skal oppnevne en leder, en nestleder og et arbeidsutvalg (AU). De faglige rådene konstituerer seg selv. Arbeidsutvalget er i samarbeid med sekretariatet ansvarlig for å lede arbeidet i rådet.

SRY konstituerer seg selv. Møtene i SRY forberedes i samarbeid mellom SRYs ledelse, Kunnskapsdepartementet og Utdanningsdirektoratet.

Rådsmedlemmene plikter å stille forberedt på møtene og sikre at standpunkt er forankret i egen organisasjon.

Utdanningsdirektoratet finansierer sekretariatet for SRY og faglige råd, og dekker reise- og møtekostnader for rådsmedlemmene. Organisasjonene dekker tapt arbeidsfortjeneste.

Ved behov for å trekke inn ytterligere spisskompetanse om en spesifikk problemstilling, kan rådene opprette arbeidsgrupper. Organisasjonene betjener disse arbeidsgruppene selv, men kan søke sekretariatet om bistand. Rådene kan søke om midler for å arrangere seminar og dialogmøter med bransjene. Sekretariatet kan dekke utgifter til foredragsholdere.

Samarbeid mellom faglige råd og med SRY

Møtearena mellom faglige råd

Rådsmøtene for de faglige rådene gjennomføres så langt det er mulig på samme tidspunkt spredt over to dager. Normalt vil dette innebære fire råd en dag, og fire råd den påfølgende dagen. Den første seansen av rådsmøtene er felles for de rådene som har møter samme dag. Hensikten med fellesseansen er å sikre dialog mellom de faglige rådene og med utdanningsmyndighetene. Neste del av dagen er satt av til det enkelte faglige råd.

Møtearena mellom faglige råd og SRY

Det avholdes fellesmøter mellom SRY og tre representanter fra hvert av de faglige rådene etter behov. Hensikten er å ivareta dialog mellom de faglige rådene og SRY om overordnede utfordringer.

Sekretariatet

Utdanningsdirektoratet er sekretariat for SRY og de faglige rådene. Hvert råd har en fast kontaktperson i direktoratet. Sekretariatet er ansvarlig for å:

- Planlegge, gjennomføre og følge opp rådsmøtene.
- Sikre informasjonsflyt og bidra til kompetanseoverføring mellom det faglige rådet, Utdanningsdirektoratet og Kunnskapsdepartementet.
- Legge frem saker av relevans for rådet.
- Medvirke til at utdanningsmyndighetene mottar velbegrunnede og dokumenterte endringsforslag og anbefalinger fra SRY og de faglige rådene.
- Være faglig oppdatert og følge utviklingstrekk i arbeidsmarkedet. Partene skal bidra til at sekretariatet får tilgang på relevant informasjon om bransjen eller sektoren.
- Medvirke til at rådenes arbeid er i henhold til mandat og retningslinjer

